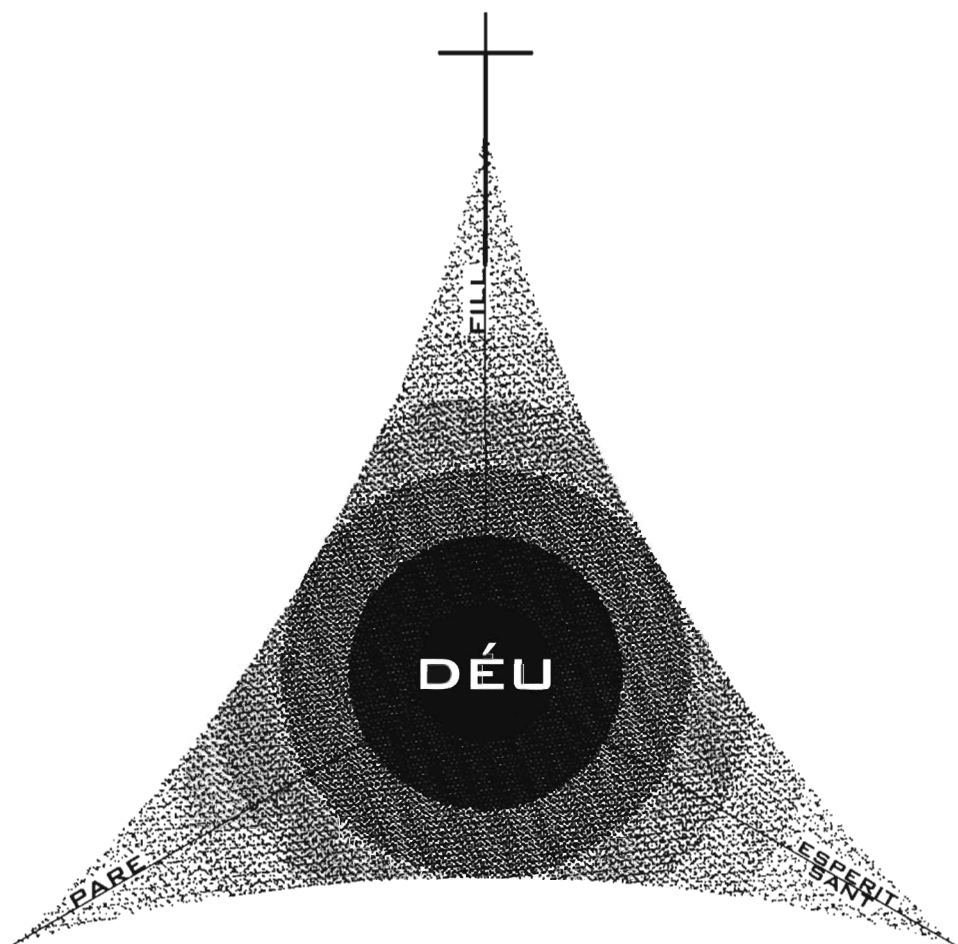

PREGÓ DE SETMANA SANTA

FELANITX, 2010

LLORENÇ HUGUET I ROTGER

A sa conferència de Sant
Agustí, amb agraïment
per la seva confiança i
el desig que aqueste setma-
ne santa sigui motiu de
germanor entre els confrars,

L. Lluçà

**ajuntament
de felanitx**

Llorenç Huguet i Rotger

pronuncià aquest Pregó

de Setmana Santa,

en el Convent de Sant Agustí

de Felanitx,

el divendres de Passió,

dia 26 de març de 2010

Bona nit a tothom!, benvolguts confreres, i amics tots,

Gràcies per ser aquí!.

Interpret aquest fet de la vostra assistència com un acte festiu i de germanor amb els confreres, tot esperant que no representi per a ningú un acte que impliqui cap casta de suplici per guanyar alguna indulgència.

Donat el fet que estam en plena Quaresma, començaré per fer una confessió. M'he de confessar que quan em varen convidar a fer aquest pregó, i d'això ja fa més d'un any, no em sentia prou capaç de fer-ho, però amb el pas del temps la confusió es va afeblir, tot pensant que Felanitx no ha estat del tot aliè en el transcórrer de la meua vida, tant personal com professional; un joc d'atzar que només els déus sabrien i podrien explicar.

En allò més personal es barregen els exàmens de revàlida al vostre Institut (a Ciutadella encara no es podien fer-los) amb la remembrança d'amistat d'infantesa, compartida a Menorca, i en alguna festa de Sant Agustí, amb la família felanitxera de soca a arrel, Blanco-Manresa.

Va ser en Vicent Blanco qui, en un dinar de matances, a can Xisco, va oficiar la primera embranzida pel convenciment. I en un sopar, amb la junta directiva de la confraria, a can Joan, obrador de bon pa i magnífica ensaïmada, es va consolidar el compromís i, des d'aquell dia, va començar el meu *Via Crucis* particular, fins avui.

Via Crucis, perquè confegir un pregó és un treball que sembla inofensiu però, a mesura que s'apropa la data de lliurar-lo a la impremta, sents les flagel·lades de la por de no ser capaç d'expressar, de la manera més planera possible, allò que vols dir. Part de la dificultat rau, en el meu

cas, en que no sóc cap celebritat amb forts lligams amb Felanitx, ni sóc un veïnat que pugui cantar les excel·lències o sentir-me cofoi de les singularitats de ser felanitxer, com sol succeir en la major part dels casos dels altres pregoners.

Segurament aquesta és la diferència, que també em flagel·la, respecte dels pregoners que m'han precedit, molts d'ells celebritats felanitxeres, que han bastit belles i emotives peces literàries, a partir del seu coneixement del poble, de la seva gent i de les singularitats particulars de la celebració de les festes de Setmana Santa. Una diferència de qualitat i procedència que em fa valorar i agrair la deferència de la vostra atenció; dels que avui heu vingut a escoltar-me i d'aquells que, en el seu dia, sentin la curiositat de llegir-lo.

D'entrada haig de dir-vos que aquestes festes m'escauen contradictòries, duals que en diríem els matemàtics entre nosaltres mateixos, pel que tenen de sentiment religiós, per una banda, i de folklore (entès com a conjunt de tradicions i creences populars) per l'altra; dos sentiments viscuts en diferent intensitat i en diferents èpoques, però que mai no han arribat a provocar-me cap desequilibri emocional important per destacar.

I, sense més coverbos, m'endinsaré en el bessó del meu pregó, que he dividit en tres parts. Una primera per contar-vos algunes vivències que avui afloren i recobren valor, almanco per a mi. La segona per recórrer o dibuixar el traç de la línia entre fe i folklore i relatar alguns trets del misteri de la fe trinitària, vertadera espina dorsal del cristianisme. I, finalment, una tercera per contar-vos unes disquisicions entre la matemàtica i la religió.

Índex:

1. Vivències

- 1.1 Felanitx, tan lluny i al final tan a prop.
- 1.2 La Quaresma viscuda a Ferreries i una reflexió epicúria de la felicitat
- 1.3 La Setmana Santa: un reviu de la passió, mort i resurrecció de Crist

2. Reflexions des de la fe cristiana

- 2.1 Les processons: fe o folklore?
- 2.2 La fe Trinitària: homenatge a Raimon Pannikar i al meu conxo Joan.

3. Matemàtiques, matemàtics i religió

4. Epíleg

1. Vivències

Per començar deixeu-me que recordi i us relati, amb tendresa i respecte, les meves vivències infantils i juvenils de la Quaresma i Setmana Santa a Menorca però, en primer lloc, permeteu-me que us faci avinents els records del meu primer contacte amb Felanitx.

1.1. Felanitx, tan lluny i al final tant a prop.

Record que la meua primera visita a Felanitx fou l'any 1970, quasi quaranta anys ja fa d'això, degut a la realització de l'examen de revàlida de batxillerat elemental a l'Institut, que em va semblar una odissea. Imaginau-vos!: més de tres hores de trajecte en vaixell, de Ciutadella a Alcúdia i, el que em va semblar encara més lluny, la durada del trajecte d'Alcúdia a Felanitx amb autobús. Com bé podreu entendre, ens semblava a tots haver arribat a un lloc hostil on havíem de demostrar els nostres sabers. Ens sen-

tiem fora de casa, no només pel fet d'haver recalat en un hostal, al costat de l'església, sinó també en comparació amb els alumnes felanitxers que, com aquell que diu, jugaven a casa i coneixien els examinadors. Dins aquesta foscor d'esperit, produïda pel greuge de la deslocalització, l'acompanyament i la companyia del nostre professor de Geografia i Història, "Don Germán", (sí el felanitxer Germà Coll) era com la llàntia que il·luminava la nostra esperança en què res de dolent no ens podia passar, com així va ser.

Fou "Don Germán" qui ens va posar Felanitx en el mapa i glosà la singularitat de ser felanitxer en el món, a més de transferir-nos sabers de Geografia i d'Història. Els seus apunts, farcits de mapes de colors i de taules de dates, dades i xifres, romanen en un maletí, de fusta negra i un poc desmarxat, com a records preciosos del meu pas per l'institut de Ciutadella.

Dos anys més tard es va repetir el mateix periple, per a fer l'examen de la revàlida del batxillerat superior; però, com sempre, l'experiència fou un grau i els records ens foren aleshores més benignes i difosos.

Entre aquestes dues experiències, vaig gaudir d'unes festes de Sant Agustí, amb verbenes passades per aigua i braus, amarades amb alguna copa de palo o d'herbes, sempre des de la prudència però amb efectes confessables d'alegria riallera. Una vivència que record gratament pel que tenien de diferent amb les festes de Menorca, tant just acabades de viure les de Sant Bartomeu a Ferreries, aquestes amb cavalls però amarades amb ginet o la nouvinguda "pomadeta".

Després, en la meua vida professional, he compartit espais, il·lusions, projectes i poques decepcions amb felanitxers prou coneguts; ocupen un lloc especial en la part de la meua memòria reservada als bons sentiments. Aquests són: en Nadal Batle, en Llorenç Valverde, en Toni Bennàssar, en Pere Riutort i en Gaspar Sabater.

Encara que sembli mentida, aquesta és la realitat de qui va tenir més oportunitats de conèixer Mallorca, i primer Felanitx, que la gran majoria d'al·lots de la mateixa edat. Una generació que tenia per referent que a Mallorca dir "pardal" era quasi pecat i per a nosaltres era el nom de l'ocell més vulgar i alhora castigat per pedrades i perdigonades dels nostres, a vagades cruels, jocs d'infantesa.

1.2. La Quaresma viscuda a Ferreries i una reflexió epicúria de la felicitat.

Ja coneixeu la meva provinença menorquina, i la meva menorquinitat és també una curolla, com per a vosaltres ho és el ser i sentir-vos felanitxers. Per això no us sobtarà que vulgui relatar alguns fets que estan en les arrels i tradicions de les meves vivències més primerenques de la Quaresma, de la Setmana Santa i de la festa de Pasqua.

En el bagul dels records descansen moments de festa i altres de restriccions i adoctrinaments viscuts tots ells amb intensitat, uns amb nostàlgia i altres amb neguit, però sense rancúnia. Obrint aquest bagul tot d'una me'n surten un enfilall:

- Les festes del **"darrer dia"**; això és el dimarts abans del dimecres de Cendra, on no hi havia escola i les famílies i amics ens reuníem per menjar bé (no hi faltava la sobrassada torrada), cantar boleros i al final del dia, els més descreguts o els més agosarats, anar al ball "quasi prohibit". Era, a manca de qualsevol tipus de carnaval, per acatament a la prohibició governamental i eclesiàstica, com la bauxa que havia de donar forces per fer més lleugera la travessia del desert.
- El primer dia de Quaresma, **"el dimecres de Cendra"**, es celebrava amb respecte i religiositat, on el dejuni i anar a la missa per a prendre cendra eren els piadosos costums de la majoria del poble.

- La figura de la “**vella quaresma**” que durant la Quaresma presidia alguna estada de totes les cases, simbolitzada per una dona vella i grassa, amb set cames (a qui n’hi mutilàvem una cada setmana quaresmal) que a les mans hi duia unes graelles, un setrill d’oli, un gran rosari i una senalla amb pa i bacallà, com a preludi d’un temps de resos abundants i menjars més aviat austers, que es feien més palesos cada divendres amb desdejunis i abstinències; a casa nostra ben

prou exigents, segons les edats. En realitat, el desdejuni era d'obligat compliment si no disposaves d'una butlla papal, la qual havies de pagar, és clar. De petit em va semblar un truc massa mercantilista el fet de bescanviar sacrifici per almoina perquè em semblava que els rics tenien més facilitats no només en la terra sinó també per arribar al Cel.

- Un altre sacrifici era “**no menjar caramels**”. Aquesta renúncia era pitjor que els desdejunis, i a més no hi havia butlla que valgués. Quasi l'únic consol era que tu no menjaves caramels però el teu pare tampoc fumava; sacrifici per sacrifici i tots contents, o fotuts. Els pocs caramels que s'aconseguien durant la Quaresma els guardàvem en un pot fins el dia de Pasqua, encara que el dia de Sant Josep, en no ser considerat dia quaresmal, se'ns apareixia com un oasis en aquesta travessia que aprofitàvem, no per apaivagar la set, sinó les ganes de dolç, cruspint-nos un bon grapat de caramels del pot reservori.
- La “**confessió obligatòria**”, almenys una durant la Quaresma que, un cop feta, et lliuraven un bitllet acreditatiu davant la parròquia, davant la família i davant el col·legi, si era religiós (aquest no era el meu cas). Donada la nostra ingenuïtat infantil quasi ens havíem d'inventar faltes o pecats per quedar bé i rebre una bona penitència que donés sentit al bitllet conquerit, a mode de diploma d'honor.
- Els “**exercicis espirituals**”. A l'institut, el professor de religió ens preparava uns exercicis espirituals, que segurament pretenien convèncer-nos que havíem de ser bons al·lots però ens sumíem en una depressió fruit de la por al pecat. Fins i tot anar al ball del “darrer dia” se'ns era prohibit, per pecaminós, en ser un lloc propici per trobar-hi el dimoni disposat a fer-nos caure en temptacions carnals. Record que ens explicaven anèc-

dotes amb final tràgic, on la pregunta més freqüent era demanar-nos si el o la protagonista estaria en Gràcia de Déu per anar al Cel o, al contrari, si estaria en pecat mortal per anar al foc etern de l'Infern.

Quan es parlava del cel i/o de l'Infern hi havia dos mots, que per repetits, em causaven un neguit quasi malaltís: el de l'eternitat i el de l'infinit. Clar que gaudir una eternitat del Cel semblava suportable, però penar tota una eternitat a l'Infern era quelcom d'irresistible i la idea de la minuteria d'un rellotge que no tenia aturall era com una gota malaia castigant el cervell.

Quantes vegades no he pensat amb aquest concepte d'eternitat?, o amb aquesta idea d'infinit?, ambdues quantitats immesurables. De la idea de l'infinit em vaig quedar amb un exemple: una gota d'aigua més una gota d'aigua és una gota d'aigua, si ara hi afegim una altra gota continuarà sent una gota d'aigua... quantes gotes d'aigua hi ha a l'oceà?, i en tots els mars i oceans junts?. Resposta: infinites; no les sabem ni podem comptar, però hi són!. Individualment, les gotes són inofensives; però una infinitud de gotes pot resultar devastadora com un tsunami o, al contrari, pot resultar plaent bressolant un vaixell, o senzillament besant-nos els peus a la vorera del mar.

Però com que en la vida humana el temps és finit, he après a viure el present amb intensitat: El passat ja no el podem moure ni modificar, encara que podem aprendre'n per millorar el present, i el futur és incert i de cada vegada me'n queda menys.

El “**caramel·ler**”, era l'alegria de dia del Ram. A totes les cases, la setmana d'abans, es semblava una branca de pi, o s'escollia una planta ben frondosa, que era convenientment regada els vespres amb

aigua i sucre. En la vigília del dia de Rams la dosi era més abundant i a la matinada següent, amb els ulls esglaiats com a gots, veiem com de les seves branques havien florit caramels. Encara amb els pijames posats ens afanyàvem en la seva recol·lecció per guardar-los en el pot. Destacava entre tots els caramels un de llarg i rodó, embolicat amb paper platejat o daurat. Aquest era un signe distintiu del poder adquisitiu de la família, proporcionalment a la llargada i diàmetre del caramel, que els al·lots, després de Pasqua xuclàvem pel carrer amb deliri competitiu, quasi fent sagnar la llengua, esculpint-hi una bona punta.

Em podeu ben creure si us dic que el tema dels caramels era un element de recordatori permanent del sofriment de la travessia desèrtica atribuït al temps de Quaresma, i el caramel·ler venia a palesar la triade de la Setmana Santa: alegria del dia de Rams, com la de l'entrada de Jesús a Jerusalem que havia de durar ben poc, sofriment de la Passió i mort de Crist i gaudi triomfant de la Pasqua.

Malgrat que els de la meva generació vàrem créixer amb la idea que per guanyar el Cel s'havia de sofrir, la idea que el camí de la salvació passa pels carreranyes del sofriment no m'ha satisfet mai massa, possiblement perquè, sense saber-ho, era més proper a les idees epicúries.

El filòsof de la **Grècia Antiga**, *Epicur* (341aC-240aC), defensava que “els déus no s'ocupen dels mortals”, com a reacció davant tanta desgràcia o tanta injustícia arbitràriament distribuïda, alhora que pensava que si se n'ocupessin seria per donar-los-hi felicitat i satisfaccions a les seves necessitats; una felicitat fàcilment assolible ja que, per la doctrina **epicúria**, no és altra cosa que l'absència de dolor físic (que generalment és breu i provisional) i un estat d'ànim lliure de qualsevol torbació o passió. Però, per altra banda, per a Epicur, els majors obstacles que s'oposaven a

la felicitat humana eren el temor a la mort i a la ira divina. Aquests dos obstacles epicuris, del temor a la mort i a la ira divina, són encara ben arrelats entre nosaltres.

I és en aquesta línia epicúria que pensava: per què Déu ha de ser punidor?, per què la felicitat ha de ser, en molts casos, obstacle per arribar a Déu?, per què la mort, a més de separar-nos de la vida, ens ha de conduir a un judici determinant per a l'eternitat?.

La Setmana Santa era, i és, un bon moment per a reflexionar sobre aquestes preguntes existencials. En el meu cas, tot i que no hi he trobat mai respostes concloents, aquest era, i és, un temps de trobar consol en la figura transformadora de Crist Redemptor visualitzant la cara més amable d'un Déu misericordiós i compassiu.

1.3. La Setmana Santa: un reviure la passió, mort i resurrecció de Jesucrist

Aquesta era una setmana de recolliment que es vivia fins i tot als carrers, encara que la bulla del dia de Rams es perllongava amb el va i venir de les mestresses de casa amb les seves posts plenes de coques-bamba (les ensaïmades menorquines), formatjades (així en diem a les panades a Menorca, perquè en algunes cases en lloc de carn i posaven formatge tendre), rubiols, crespells i altres dolços.

Aquest és un record d'olors i colors fortament impregnat en la meva retina i en la meva pituitària que encara avui em produeix calfreds en pensar que quan arribava de Barcelona a casa, per passar les vacances de Pasqua, aquesta era l'olor que percebia només obrint la porta i ma mare em brindava la primera formatjada per berenar. Em semblava que tenia el poder de cruspir-me tota la Setmana Santa en tres mossegades.

Malgrat aquest record agradable, no puc oblidar que aquesta setmana era la de "la crònica del dolor". Un dolor que

ens feien sentir com a propi, no tant com a patidors, sinó més com a causants de la mort de Jesús. Un sofriment que arribava a trasbalsar el nostre comportament ajogassat per fomentar el de la compassió i la contrició.

Realment, la Setmana Santa s'escenificava el Dijous Sant, el Divendres Sant i el dia de Pasqua. El Dissabte Sant era un dia com de trànsit fins arribar a la Vigília Pasqual.

El **Dijous Sant** a la tarda, se celebrava la cerimònia principal que prescriu el ritual litúrgic, com pertot arreu, era la missa dels apòstols en la qual Sr. Rector de la parròquia rentava els peus a dotze vellets, que representaven els dotze apòstols, i els donava una coca de pa que, en sortir de l'església, cada apòstol repartia en bocinets als seus amics i familiars, que el menjaven amb l'alegria de l'afortunat i amb devoció.

En acabar aquesta missa, es procedia a l'adoració permanent de la Sagrada Hòstia, guardada en una majestuosa *Custòdia* daurada, encara que em semblava realment tota d'or massís. El lloc on s'exhibia la Custòdia, es deia la Casa Santa, i consistia en aixecar un altar per mantenir ben elevada, i per tant ben visible, la Custòdia en una de les capelles laterals de l'església, exquisidament guarnit amb flors, lliris i grans ciris, i sempre custodiada per quatre centurions romans, amb envellutades túniques vermelles, capirota daurada i llargues llances. Tota aquesta escenografia ens impressionava fins al punt que, mentre assistíem a l'Adoració, la distracció dels al·lots consistia en endevinar qui era cadascun dels centurions, seriosos i ben enravenats durant tot el temps, que imposaven una gran por que interpretàvem amb gran respecte.

El **Divendres Sant** era un dia d'un silenci que esgarriava: no se sentia música sinó era clàssica o sacra, la gent xerrava fluix i no feia gaire fressa al carrer; fins i tot el so de les campanes era substituït pel de les "maçoles" (uns artefac-

tes de fusta que produïen un so que, per escardat, el sentíem com tenebrós).

Aquest dia, per la tarda i nit, es feien l'ofici de l'*hora nona*, en la qual s'escenificava l'exaltació de la Santa Creu i es continuava amb la processó del Sant Enterrament que concloïa amb el sermó de les "set paraules" que, si el capellà era un bon orador, aconseguia treure llàgrimes de la feligresia, des de l'apel·lació al sentiment de culpabilitat.

En la processó del Sant Enterrament hi anaven un bon grapat de caperutxes, tots homes, una banda de trompetes i tambors i alguns penitents amb grosses cadenes als peus o portant una feixuga creu. Els centurions acompanyaven el fèretre: un bagul tot de vidre amb el cos jaient de Crist mort i al darrera la Verge Dolorosa acompanyada de dones vestides de negre i llargues mantellines. Quasi tot el poble hi assistia, amb les millors vestimentes i amb ciris tan llargs i gruixuts com la butxaca ho permetia, però cap era tan gros com el del Rector. En els bars, al pas de la processó, apagaven els llums en senyal de respecte i, també, així les persones allà estants quedaven en l'anonimat.

Els carreranyes de llums de ciris amb caramells i l'olor de la cera cremada (no us passa que aquesta olor a cera us transporta a la infància?) creaven un ambient de recolliment i silenci només pertorbat pel so de trompetes i redoble dels tambors, no sempre ben afinats ni compassats, que convidaven a la melancolia i penediment per aquelles coses que no havíem fet bé, fins a sentir-nos també causants de la mort d'Aquell que acabàvem d'acompanyar.

Malgrat aquest record un tant lúgubre, he de dir que la figura de Crist no tenia molta sang, només en les ferides als genolls i als traus de les mans i els peus, així com en la ferida al pit que li produí la llança. El rostre de Crist no era crispat, ni ple de dolor del sofriment al que havia estat sotmès, era més bé una imatge que traspuava sobrietat i serenor.

La imatge de la Dolorosa era una figura majestuosa, amb un vestit negre, que em semblava el d'una monja, amb una capa envellutada amb ribets daurats que queia fora del

cadafals, i que portava els claus de la crucifixió a la mà. El rostre de la Verge era dolç i maternal i amb dues llàgrimes als ulls que inspiraven compassió.

El **Dissabte Sant** era un dia de transició, encara amb recolliment, però ja pensant en l'esclat de la festa que s'havia de produir aquella mateixa nit a les dotze, amb repicar de campanes i trets d'escopetes per anunciar la Resurrecció del Crist Redemptor.

Conten que fins no fa molts d'anys, el Dissabte Sant se treia un bujot representat la vella quaresma a la plaça de l'església i en sentir la primera campanada del primer toc de Glòria, li tiraven tirs volent significar que s'havia acabada la Quaresma, fins l'any vinent. Jo ja no he vist treure el bujot, però sí la barrumbada de tirs a l'aire, en escoltar la primera campanada. A la sortida de la missa de la vigília pasqual, els bars s'omplien i la festa durava fins avançada

la matinada, amb cants que exterioritzaven una alegria fins llavors continguda.

El **dia de Pasqua** tot semblava més relluent i de bon matí la gent anava a la Processó de l'Encontre de Crist Ressuscitat amb la Verge, que davant mateix del portal de l'església, es provocava un ball entre aquestes dues imatges. Era el final feliç d'uns dies tràgics, ja deixats enrera, que per la penitència ens havíem redimit, fins al punt que en el dinar d'aquest dia tothom es pegava una bona panxada com a venjança de les setmanes de dejunis i d'abstinències.

Durant la vuitada de Pasqua els capellans anaven a fer el **Salpàs**, això és, entraven a cada casa donant la pau de Déu, pregant pels avantpassats de la casa i beneint-la amb el salpasser. Un escolanet els acompanyava duent-los el poalet amb l'aigua beneïda (a mi em va tocar fer aquest paper, amb mol de gust) i, donada la benedicció, els de casa, que els havien rebut amb una espelma encesa, tiraven una peça de doblers (diners) dintre del poal. Després d'haver passat per tot el poble, recorrien el terme de lloc en lloc (de possessió en possessió) a on els obsequiaven amb ous, fogasses, sobrassades i altres queviures, i també amb doblers.

He dit que feia d'escolanet amb molt de gust ja que participàvem (encara que de manera magra) del repartiment del botí no dinerari, significava dies de permís per no anar a l'escola, igual que quan s'havia de servir l'Ofici d'una boda o d'un funeral, també et deixaven sortir algunes hores.

Segurament, tot això que he contat no difereix en gaire de les vostres experiències, però almanco existeix una diferència i una coincidència. A diferència de Mallorca, a Menorca no s'hi celebren els "pancaritats" de la setmana posterior, i la coincidència, encara que jo només he conegut de referències alienes, és en el cant del "deixem lo dol" on l'estrofa coincident i reincident és:

*Deixem lo dol/cantarem amb alegria/ja anirem a
dar/los Pascos a Maria/a Maria*

que es va cantant per places i carrers el dia de Pasqua, que en cada poble té la seva versió, consistent a manifestar l'alegria de la Pasqua.

2. Reflexions des de la fe cristiana

En aquest apartat vull atreure l'atenció respecte de la disquisició entre la vivència cristiana de la Setmana Santa i el fet més folklòric de les processons, per una banda, i de la festa de Pasqua des de la fe trinitària, per l'altra.

2. 1. Les processons: fe o folklore?

Aquesta disjuntiva pot presentar tres respostes diferents: una, manifestació de la fe cristiana; dos, manifestació folklòrica (turístico-comercial); tres, una combinació, en diferents dosis, segons cadascú, de les dues anteriors.

Durant quaranta dies el poble cristià s'ha preparat per a la celebració de la Pasqua i al llarg de la darrera setmana se celebren els esdeveniments centrals de la fe cristiana: la passió, mort i resurrecció de Jesús, on el seu missatge segueix convidant amb especial força a reviure els esdeveniments salvadors que donen sentit a l'ésser cristià. Per això, per als cristians la Setmana Santa hauria de ser expressió de l'amor de Déu, capaç de patir i morir en la Creu per a la salvació de la humanitat. I expressió de l'esperança en la pròpia resurrecció que se celebra en la Vigília Pasqual.

Altres viuen la Setmana Santa, o més bé les processons que hi tenen lloc, com una expressió de la tradició barrejada, amb certs graus de creences, rememorant el fet històric de la passió i mort de Jesús, constituint el cos de l'expressió d'una cultura, compost per música, història oral i cos-

tums comuns de la població. Es pot entendre com una manera d'exterioritzar els sentiments.

Entenc que els confreres us constituïu en expressió de la cultura cristiana, cadascú des de la seva experiència personal de fe, expressada a través d'un costum on les imatges de la passió i mort de Crist, de la seva Mare, la Verge: Dolorosa, Desconsolada..., i la música que les acompanya, en són un tret comú que fan que les processons siguin folklore entès com a cultura des del punt de vista religiós.

Des de la meua no militància en cap confraria no he viscut el que s'hi viu en el seu interior i, pot ser per això, la meua concepció de les processons no és tant una forma d'expressió de la fe, com pot tenir el confrare, com una manifestació religiosa popular d'uns fets extraordinaris que són a l'arrel de les creences cristianes.

He llegit en algun lloc, que les processons de Setmana Santa són l'exercici de voluntariat més important d'una ciutat al llarg de l'any. Hi estic d'acord i, ben segur, que els confreres encara més.

De totes maneres, avui en dia guanya la concepció festiva i folklòrica, per damunt de l'estrictament religiosa, i la Setmana Santa és va convertint en sinònim de vacances i les processons d'espectacle venal al turista. Tot això, tan mercantil, dóna encara més valor a aquelles actituds dels confreres que viuen aquest fet des de la fe, o, sí més no, des del sentiment de religiositat, o, si voleu, des del sentiment de devoció, heretat o conquerit.

Tal com expressa *Ramon Reig*, si ens desenganxem d'enfocaments restrictius, la veritat és que la Setmana Santa és un esclat de sensacions i d'emocions per a tots els públics: amants de l'art i de la història, de l'antropologia i, per descomptat i sobretot, de les persones amb creences cristianes. Però, si ens hi fixem, aquestes manifestacions des del punt

de vista religiós no es dirigeixen a Déu sinó al Fill o a la Mare, al Crist que va morir i al dolor i desconsol de la Mare davant la mort del seu Fill; o al Crist ressuscitat i a l'alegria de la Mare en saber-ho. És clar que, des de la tradició, o si voleu des de la sociologia, hom arriba a col·locar al seu Crist i a la seva Verge per sobre del seu Déu. Hom creu en Déu però, fins i tot per sobre d'aquesta creença, és fan de tal Crist o tal Verge, arribant fins i tot a rivalitats ortogonals excloents de la fe.

2.2. La fe trinitària: homenatge a Raimon Pannikar i al meu conco Joan

La festa de Pasqua és considerada el cim de l'any litúrgic on el cristià és cridat a renovar el pas de les tenebres a la llum per mitjà de la mort i la resurrecció de Crist. Aquest és el culte a una de les tres Divinitats: al Fill de Déu.

De manera solemne en la vetlla pasqual es reafirma la fe trinitària donant resposta personal a una triple pregunta amb un triple «Hi crec!», acceptant com a senyal identitària d'aquesta fe el recorregut dels braços de la creu damunt del nostre cos, fet del front a baix del pit i d'esquerra a dreta, «en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant».

Tal com expressa *Josep M. Totosaus*, en cada pregunta s'expressa allò que s'atribueix particularment a cada una de les persones divines: el Pare, «creador del cel i de la terra»; el Fill seu, «que nasqué de Maria verge, patí i fou sepultat, ressuscità d'entre els morts i està assegut a la dreta del Pare; l'Esperit Sant, present i actuant en la Santa Mare Església Catòlica, en la qual s'integren la comunió dels sants i el perdó dels pecats pel Baptisme, fins a la resurrecció i la vida plena en Déu».

El que segueix vol ser un homenatge particular a Raimon Panikkar, amb qui vaig compartir converses i idees sobre

aquest tema quan vaig tenir l'honor d'investir-lo doctor honoris causa de la nostra Universitat (25.06.1997) i vaig sentir de ben a prop les reflexions d'un savi, d'un místic, coneixedor amb profunditat de les religions. D'ell vaig apreciar la seva vitalitat, la seva vivacitat per tot quan analitza, ja sigui filosofia, religió o la mateixa existència o la vida.

Per aquest homenatge em referiré a breus extrets del seu llibre: *La Trinidad, una experiencia humana primordial*, on presenta La Trinitat com un punt d'encontre de les diferents dimensions espirituals de les religions. Perquè, tal com ell mateix diu: "me'n vaig anar (supòs que es referia a l'Índia) cristià, me vaig descobrir hindú i he regressat budista sense deixar de ser cristià".

La disquisició que Panikkar fa sobre la fe Trinitària rau en donar sentit a les tres Persones Divines per entendre la relativitat del concepte de Déu. Déu només és Déu per la criatura i en referència a ella i no per Ell mateix. En les grans teofanies (manifestació de la divinitat a l'home) de l'Antic Testament Yahveh es revela sempre com el Déu d'aquells a qui Ell es manifesta; mai diu «Jo som el meu Déu», sinó: «Jo som el vostre Déu» .

En aquests dies d'expressió popular de la fe cristiana, es pensa ben poc en el misteri de La Trinitat, segurament perquè li atribuïm el significat de misteriós, en la seva acceptió secundària de quelcom obscur i confós, i s'ha relegat a un concepte inútil per a la vida pràctica cristiana quan en realitat, La Trinitat no només és la pedra fonamental del cristianisme, des d'un punt de vista teòric, sinó també la base existencial pràctica i concreta de la vida cristiana.

Si la figura de Déu ens resulta inabastable, la figura de Crist; Déu fet home, el Fill de Déu encarnat ens resulta més propera perquè col·loca Déu com a punt de referència superior, anterior i posterior a Ell. I la figura de l'Esperit

Sant ens resulta encara més insondable i l'acceptació teològica més simple és que l'Esperit és la comunió entre el Pare i el Fill i és conjuntament immanent al Pare i al Fill: Ningú no va al Pare sinó és a través del Fill i ningú no pot reconèixer el Fill tret que ho faci en l'Esperit.

És la figura de Crist la que pren força en la manifestació de la fe, tan individual com col·lectiva, de l'església, donant valor al gest de l'amor del Fill de Déu, encarnat en Jesús, de donar fins i tot la vida per a la salvació de la humanitat. I tal és la força de qui s'ha amarat d'aquest sentiment de fe que també és capaç de donar la vida per Crist, com el meu conco Joan, germà del meu pare, qui, en la flor de la seva joventut, abans d'injuriar un Crucifix, escopint-lo, va alçar els seus braços cridant "Visca Crist Rei" caient després abatut pels trets de pistola de qui li demanava la injúria.

Sense ànim d'extensivitat, ni d'intensivitat, ni tan sols de rigorositat, vull apuntar algunes reflexions sobre Crist, extretes també del pensament de *Panikkar*:

Crist és el recapitulador i mediador de la Divinitat, no un pur intermediari. Per això gosa dir en l'evangelí de sant Joan: "Qui em veu a mi ha vist el Pare". Qui veu Jesús de Nazareth com un home molt simpàtic i molt compromès, excepcional, però no veu la seva divinitat, no veu realment Crist i no descobreix realment la Divinitat. Déu és tant "imatge i semblança de l'home" com l'home "és imatge i semblança de Déu" i aquest és el misteri (i la revolució) de Crist: totalment Déu i totalment Home.

Realment interessant és la seva resposta a una qüestió que li fan directament: Vostè és molt crític amb el monoteisme i, no obstant això, es declara cristià. Però algú podria dir: Jesucrist era monoteista!.

Respon: En l'últim moment de la seva vida històrica, Jesús supera el monoteisme de Yahveh i descobreix

nítidament la seva relació intrínseca amb el seu Pare. Descobreix la seva participació en la vida trinitària; es descobreix formant part de La Trinitat. Jesús, el fill de Maria, va descobrint a poc a poc la realitat, la seva realitat profunda, la seva persona... i això va transformant el seu pensament i la seva expressió pública. El jueu ortodox acaba sent molt heterodox... i les autoritats jueves ho condemnen amb molta raó, per qüestionar Yahveh, el Déu monoteista que sustentava la religió jueva. Al final, en l'últim moment de la seva vida, li surt aquest sentiment, tan íntim que ho expressa en el seu dialecte natal, i no és entès pels que tenia al costat, ni pels de Jerusalem: "*Elohim, elohim, lamma sabactani*". I acaba dient: "Pare —que no és Yahveh— en les teves mans entreg el meu Esperit". I l'únic testimoniatge és el d'un no jueu, el del centurió romà: "Aquest home era Fill de Déu", blasfèmia per als jueus, expressió de La Trinitat per als cristians.

3. Matemàtiques, matemàtics i religió

Amb aquest apartat segueix una tradició pregonera, la de relacionar el bessó del pregó amb l'activitat professional del pregoner.

Així, després del recorregut entre folklore, fe i religió, no podia acabar aquest pregó sense fer una incursió pel que ha significat la matemàtica en el terreny espiritual, i no només per la representació del concepte de Déu en la figura del triangle trinitari, on cada un dels vèrtexs ens representa el Pare, el Fill i l'Esperit, moltes vagades amb un ull al bell mig, representant a Déu, com a l'Absolut.

Les matemàtiques constitueixen una de les grans manifestacions del pensament, i, per tant, de la filosofia, amb un desenvolupament mil·lenari, estretament lligades a les grans fites culturals. Els tres filòsofs—matemàtics més importants, *Pitàgores* (582aC-496aC), *Plató* (427aC-

347aC) i *Descartes* (1596-1650), fan de les matemàtiques, cadascun en la seva època, el principal i més valuós element vertebrador de la cultura. El terme *Pitagòric* s'atribueix a quelcom o a algú on s'adverteix una marcada orientació filosòfica o una singular capacitat matemàtica; el terme *Platònic* és equivalent a la puresa de lo ideal, espiritual o immaterial, que s'accentuen quan l'adjectiu qualifica a l'amor; i el terme *Cartesià* és sinònim de racional i metòdic, en el sentit d'analític i rigorós. Així es parla tant d'una sentència pitagòrica o un intel·lecte pitagòric, com d'un sentiment platònic, o una ment cartesiana.

Per a *Plató*, qui va dir que “el mateix Déu fa geometria”, la Matemàtica és la imprescindible propedèutica (conjunt de sabers i disciplines que fan falta conèixer per a preparar l'estudi d'una matèria, constituint una etapa prèvia a la metodologia) per a l'ascens a la Filosofia i per a *Descartes* la Matemàtica és la base racional de totes les ciències i la font de tota certesa. En tota època la Matemàtica és la clau de l'explicació dels fenòmens naturals i s'arroga una funció de donar compte –aspira a «donar raó» en sentit filosòfic– de l'ordre natural, en un procés que s'inicia amb *Pitàgores*, se fiança amb *Plató*, se consolida amb *Descartes* i desemboca en la Física de *Galileu* (1564,1642), *Newton* (1643,1727) i *Einstein* (1879,1955).

La Matemàtica racional i la Filosofia, com contemplació objectiva de l'admirable espectacle (*Theoria*) de l'univers sencer, tenen un origen comú en els albars del segle VI aC. amb el pronunciament pitagòric «el número és l'essència de totes les coses» que condueix en el decurs dels segles al galileïà «la naturalesa és escrita en llenguatge matemàtic» i culmina en l'actualitat amb la «digitalització informàtica» que reconverteix tota la producció de l'intel·lecte humà en una successió de zeros i uns (*bits*).

Les matemàtiques, segons aquesta concepció primitiva pitagòrica, són la ciència del nombre i la quantitat. Amb una visió posterior, la ciència amb una estructura deducti-

va. Però des dels grecs, les matemàtiques són també la ciència de l'infinit. El matemàtic alemany *Hermann Weyl* (1885-1955) especula que la presència de l'infinit en matemàtiques corre parella a la intuïció religiosa de l'infinit, vinguda de l'Orient.

El mateix que passa amb les matemàtiques, les religions expressen relacions entre l'home i l'Univers. Cada religió es proposa donar un marc ideal per a la vida humana i estableix normes encaminades a la consecució d'aquest ideal. Elabora una teologia que declara quina és la naturalesa de Déu i la relació entre Déu i l'home. Les matemàtiques tenen en comú amb la religió el fet que persegueixen el coneixement ideal i estudien la relació entre aquest ideal i el món tal com el trobem.

De la mateixa manera que sobre el concepte religiós de la divinitat, estranya a les nostres percepcions i emparentat amb els conceptes de infinitud i eternitat, hi ha hagut, i hi ha encara, molta discussió; també hi és sobre si les matemàtiques són un instrument descobert per la ment humana amb propòsits d'utilitat pràctica, o un món peculiar, que juga amb conceptes com l'eternitat i la infinitud, tan útils i de tanta aplicació en el nostre limitat món temporal. No és gens d'estranyar aquesta doble coincidència, ja que hom sap que la religió, com la matemàtica, són deïxebles de la filosofia.

El cert és que la religió va impulsar el desenvolupament de les matemàtiques en la tradició hindú més antiga, basades en les matemàtiques de Grècia. Però la relació entre matemàtiques i religió no és exclusiva de la tradició hindú, sinó que també va resultar essencial per al desenvolupament de les matemàtiques musulmanes que van aportar importants avanços entre els segles IX i XIII, amb la seva tendència a les comprovacions matemàtiques i el seu rigor (demostracions lògiques dels resultats, a partir de certs axiomes que hom considera certs).

Però no sempre les relacions entre la matemàtica i la religió s'ha basat en la confiança mútua, ans el contrari; com diu *Sant Agustí* (354,430): “Els bons cristians han de cuidar-se dels matemàtics i de tots els que acostumen a fer profecies, tot i que aquestes profecies es compleixin, ja que existeix el perill que hagin pactat amb el diable per a obnubilar l'esperit i enfonsar els homes en l'Infern”.

Més tard el teòleg catòlic i poeta francès, *François Fénelon* (1651,1715), autor del “*Tractat de l'existència de Déu i refutació del sistema de Malebranche sobre la naturalesa i la Gràcia, dirigit contra els jansenistes*” (1685), també ataca els matemàtics dient: “no us fieu de les bruixeries i atractius diabòlics de les matemàtiques”.

Malgrat aquestes pors de Sant Agustí, i després de *Fénelon*, vull dedicar uns paràgrafs a un dels grans matemàtics grecs, i a la vegada filòsof, o a l'inrevés, d'importància cabdal i que ja he esmentat: *Pitàgores de Samos* (582aC-496aC), conegut com el “pare dels nombres”, però més popularment pel seu famós teorema del triangle rectangle (el quadrat de la hipotenusa és igual a la suma dels quadrats dels catets).

Per a Pitàgores, els nombres eren símbols jeroglífics mitjançant els quals explicava les idees relacionades amb la naturalesa de les coses. Amb aquesta premissa, va ser el primer en descriure l'ordre i l'harmonia inherents a un univers regit per unes lleis intel·ligibles per l'home a través del nombre com a component essencial de l'harmonia matemàtica que ha de guiar, amb finalitat religiosa, tota investigació sobre l'univers (aquesta religiositat res tenia a veure amb el cristianisme; en aquest temps Crist només era present a l'Antic Testament i no era, ni tan sols, objecte filosòfic) establint que «el nombre és l'essència de l'univers» i que «el nombre és l'arrel i font de la naturalesa eterna».

Baix aquestes premisses vitals i intel·lectuals, Pitàgores funda una comunitat en la qual els aspectes científics i religiosos estan íntimament associats de forma mística. Es tracta d'una secta animada pel culte ritual, on les harmonies i misteris de la Matemàtica i de la Filosofia eren parts essencials. El principal objecte de les doctrines pitagòriques era la purificació de l'ànima o catarsi mitjançant estudis filosòfics, matemàtics i cosmològics, amb la gran idea divina ordenadora de l'univers: el nombre, que integra i confereix unitat a tot un sistema de pensament filosòfic, científic i religiós.

La matemàtica, com a argument deductiu-demostratiu, comença amb Pitàgores a estar vinculada a una forma particular de misticisme, sobretot en aquells problemes on hi és subjacent la presència de l'infinít, en els quals només una rigorosa demostració, com a acte intel·lectual pur, més enllà de la intuïció sensible, pot ser satisfactori.

La demostració convenç per la il·lació argumental incontrovertible que arriba a un lloc legítim mentre no es posin en dubte les lleis de la lògica. Per això a partir de Pitàgores la Matemàtica és universalment considerada com una font primària de veritat objectiva.

Per als pitagòrics el gran sistema del món reposa sobre certes bases de les quals l'ésser, la forma i l'acció de totes les coses, tant les particulars com les generals, són una conseqüència natural de la consideració dels nombres. Els pitagòrics van denominar *Dècada* als deu primers nombres i en la consideració de les seves propietats místiques i cabalístiques i de les seves virtuts màgiques van desenvolupar, més enllà de l'Aritmètica, un cert misticisme numèric consistent en establir que cada nombre posseïa els seus propis atributs especials que li dotaven de certes propietats vitals, com es veu en la taula de l'annex.

Diu el filòsof i matemàtic anglès *Bertran Russel* (1872-1970), premi Nobel de literatura de 1950, en el seu llibre *Història de la Filosofia Occidental*: «Pitàgores com a profeta religiós i com a matemàtic ha tingut una influència incommensurable, i els dos camps de la seva activitat no disten tant l'un d'un altre com pot semblar a una ment moderna. Així, ja en Plató (427aC-347aC) i també en Sant Agustí (354-430), Sant Tomàs d'Aquino (1225-1274), Descartes (1596-1650), Spinoza (1632-1677) i Leibniz (1646-1716) existeix una fusió íntima de religió i raonament, de filosofia i matemàtica, d'aspiració moral i admiració lògica per l'etern, que procedeix de Pitàgores».

No vull treure un elenc de figures que justifiquin la relació entre la matemàtica i la religió, però no puc deixar de fer referència a dos matemàtics que van fer bandera del seu posicionament religiós.

El primer d'ells, cristià, *Blaise Pascal* (1623-1662), filòsof, físic i matemàtic francès (un dels precursors de la informàtica), que juntament amb Descartes són considerats les dues figures principals del pensament del segle XVII, des d'una postura bastant radical i des de la seva pertinença al moviment religiós del Jansenisme, enemics dels jesuïtes, es convenç i volia convèncer els altres que el camí cap a Déu estava en el cristianisme i no en la filosofia (la contraposició d'aquesta manera d'entendre la religió, com a camí que duu a Déu, és magistralment tractada en l'obra de teatre del dramaturg *Jean-Claude Brisville*: "*Encuentro de Descartes con Pascal joven*", on presenta a un Descartes molt racional front a un Pascal, fanàtic que decideix omplir la seva vida amb el plantejament de Déu i la religió, acabant presoner d'una obsessió depressiva i destructiva).

L'altre matemàtic, místic hindú, *Srinivasa Ramanujan* (1887, 1920), m'atreu l'atenció per la simbiosi entre matemàtica i religió, i prototipus del coneixement per fe.

Nascut a l'Índia gairebé no va rebre educació i va aprendre matemàtiques de manera autodidacta, estant aïllat de qual-sevol corrent matemàtica.

La seva aportació abraça molts de camps de la matemàtica, però principalment relacionats amb la teoria de nombres. Forma part de la cohort de matemàtics, com *Gaus* (1777-1855) o el seu deixeble *Riemann* (1826-1866), que moltes vegades arribaven als seus resultats per intuïció (és de ressaltar, ni que sigui per curiositat, que una bona part dels treballs de Ramanujan incideixen en problemes oberts per Riemann). Ramanujan assegurava que la seva intuïció li venia de la deessa *Namagiri*, de la família de deus *Kuladevata*, i era a ella a qui s'adreçava quan necessitava inspiració. D'ell es diu que afirmà: “Una equació no significa res per a mi a menys que expressi un pensament de Déu”.

Els matemàtics i els filòsofs, les matemàtiques i la religió, han recorregut camins on el dubte és una raó principal del seu raonament, però també moltes vegades la intuïció. Raó i fe són termes que la cultura moderna ha allunyat, primer, per a després separar-los rigorosament com dues rectes que no es trobaran mai (els matemàtics diríem que són rectes paral·leles, però admetent que es podrien trobar a l'infinit). El coneixement per fe és un mètode propi de la raó, però les matemàtiques són una ciència en la qual resulta útil i factible cert grau de desconfiança. Per això a vegades, el matemàtic, per aprendre el raonament cert, ha de suposar que tot teorema que llegeix en els llibres és fals i tractar de refutar-lo.

Precisament des del dubte, *René Descartes*, filòsof i matemàtic francès, planteja la seva famosa formulació de la lògica: “pens, aleshores existesc” que li serví de base per rompre el seu escepticisme i trobar Déu com a garant últim de la veritat de les evidències de la raó.

I és que el dubte és consubstancial a la condició humana i ni Jesús se'n va lliurar en els moments més transcenden-

tals, com a l'hort de Jetsemaní: "Pare fes que s'aparti de mi aquest calze"; o en la mateixa Creu on exclama: "Pare perquè m'heu abandonat?". No obstant això, després Jesús reprova el dubte dels seus deixebles en la seva resurrecció, dient-los: "homes de poca fe", al temps que féu tocar amb els dits la seva llaga del costat. Aquest és un bon exemple de la contraposició de la fe cega front al coneixement (si voleu la fe) per la raó o l'evidència; la primera fàcilment conciliable amb la tranquil·litat d'esperit, lluny del qüestionament constant, en forma de dilema, que representa la segona.

Epíleg

En l'Antiguitat es dirimia un vell dilema, semblant al de la utilitat o al de l'abstracció de les invencions matemàtiques: És Déu un invent de la nostra ment, amb propòsit d'utilitat pràctica, per a assegurar un comportament moral i mantenir la societat ordenada? O més aviat la nostra ment descobreix d'alguna manera Déu com a l'autor últim d'un món i una moral impossibles d'explicar per si mateixos?.

Moltes vegades hom s'ha interrogat sobre si es pot demostrar científicament l'existència de Déu. En particular, la matemàtica per demostrar si quelcom existeix, o no, necessita de manera molt precisa conèixer l'element què es vol demostrar. Així, el matemàtic anglès *Marcus du Sautoy*, autor del llibre "*la música de los números primos*", manifesta que per demostrar científicament l'existència de Déu necessita que li diguin exactament què, o qui, és Déu. Mentretant, si no som capaços de definir exactament què és Déu, no cal mesclar la ciència en aquest debat.

Sigui quin sigui el posicionament individual i particular front aquest dilema de qui és Déu, us brind el recull de bones pràctiques en el que Pitàgores formula que hem de ser humans responsables, que ens hem de reprotxar amb sinceritat i serietat les nostres malifetes, que hem d'assumir la responsabilitat pels errors comesos i estar disposats a acceptar les conseqüències.

I mentre us convit a reflexionar-hi, també us convit a viure la Setmana Santa cristiana, remembradora de la mort de Jesús, fill de Déu, crucificat per a la salvació de la humanitat; des dels sentits, des dels sentiments i des de les emocions de cadascun, però sobretot des del respecte a les idees dels altres.

He dit

Annex: *Dècada Pitagòrica*

Nombre	Atributs
1	Mònada (unitat, principi actiu). És la veritable essència de totes les coses, el principi i fonament de quant existeix. Símbol del bon principi (el Déu únic), expressat en llatí per. Símbol de la raó suprema, associada al concepte de Déu, intel·ligent i no creat, suprem paradigma del Bé i la Bellesa. Generador de tots els nombres i de totes les dimensions. Símbol del costat esquerre.
2	Díada (principi passiu). Símbol de la diversitat, opinió i contraposició, i en particular de l'expressió dels contrastos de la naturalesa i de la majoria de les coses que afecten l'ésser humà en forma de dualitat (nit i dia, llum i foscor, humitat i sequedat, calor i fred, salut i malaltia, dolç i amarg, bo i dolent, gran i petit, bellesa i lletgesa, etc., veieu la llista de contraris d'Aristòtil). També és símbol de la matèria, de l'indefinit, de la imperfecció. Principi femení
3	Tríada (Mònada+Díada). Símbol de l'harmonia (unitat+diversitat), del temps, de la segona dimensió, de la perfecció. Principi masculí.
4	Llei Universal i inexorable. Clau de la natura i de l'home. Símbol de la justícia ($2+2=4$).
5	Símbol del matrimoni ($2+3=5$), del triangle diví ($5^2=3^2+4^2$) (en relació amb el Teorema de Pitàgores), del pentagrama místic, dels cinc

sòlids regulars i dels cinc planetes coneguts en aquell temps. Era considerat conjunció dels principis masculí i femení, també del parell i senar.

6	Símbol de la procreació: $([2+3]+1=6)$, àrea del triangle diví, primer nombre perfecte. Masculí i femení ($2 \cdot 3=6$)
7	Símbol de la virginitat (verge sense mare, no és engendrada ni engendra), de la salut, de la llum i dels set astres errants que donaven nom als set dies de la setmana.
8	Símbol de l'amistat , de la plenitud i de la reflexió. Primer nombre cub ($2^3=8$)
9	Símbol de l'amor i la gestació
10	<i>Tetractys</i>. Símbol de Déu i de l'univers, emblema suprem, suma de les dimensions geomètriques ($10=1+2+3+4$), artífex, principi, paradigma i fonament de tot. Anagrama místic del jurament pitagòric. Dipositari de l'escala musical.

Publicacions de la Confraria de Sant Agustí.

- Bernat Vidal i Tomàs*, Pregó de Setmana Santa, 1958.
Josep M.ª Llompart de la Penya, Pregó de Setmana Santa, 1959.
Jaume Oliver Oliver, Pregó de Setmana Santa, 1960.
Guillem Colom i Ferrà, Pregó de Setmana Santa, 1961.
Pere Xamena Fiol, Pregó de Setmana Santa, 1962.
Miquel Pons i Bonet, Pregó de Setmana Santa, 1963.
Germà Coll i Mesquida, Pregó de Setmana Santa, 1964.
Jaume Vidal Alcover, Pregó de Setmana Santa, 1965.
Miquel Bota Totxo, Pregó de Setmana Santa, 1966.
Bartomeu Bennàsser Cifre, Pregó de Setmana Santa, 1967.
Josep Melià Pericàs, Pregó de Setmana Santa, 1968.
Antoni Oliver Monserrat, Pregó de Setmana Santa, 1969.
Robert Pring-Mill, Pregó de Setmana Santa, 1970.
Bru Morey Fiol, Pregó de Setmana Santa, 1971.
Pere Estelrich Juan, Pregó de Setmana Santa, 1972.
Gabriel Janer Manila, Pregó de Setmana Santa, 1973.
Bartomeu Bennàsser Vicens, Pregó de Setmana Santa, 1974.
Joan Vidal Perelló, Pregó de Setmana Santa, 1975.
Teodor Úbeda Gramage, Pregó de Setmana Santa, 1976.
Jeroni Juan Tous, Pregó de Setmana Santa, 1977.
Antoni Obrador Adrover, Pregó de Setmana Santa, 1978.
Francesc Riera Montserrat, Pregó de Setmana Santa, 1979.
Pere Antoni Massutí Oliver, Pregó de Setmana Santa, 1980.
Gabriel Rebassa i Bisquerra, Pregó de Setmana Santa, 1981.
Rafel Mateu Rosselló i Adrover, Pregó de Setmana Santa, 1982.
Bartomeu Torres i Gost, Pregó de Setmana Santa, 1983.
Jaume Estelrich Juan, Pregó de Setmana Santa, 1984.
Teodor Suau Puig, Pregó de Setmana Santa, 1985.
Manuel Bauçà Ochogavia, Pregó de Setmana Santa, 1986.
Maria Eulalia Coll i Mesquida, Pregó de Setmana Santa, 1987.
Joan Maimó i Vadell, Pregó de Setmana Santa, 1988.
Gabriel Reus i Mas, Pregó de Setmana Santa, 1989.
Margalida Tauler i Valens, Pregó de Setmana Santa, 1990.
Bartomeu Pou Jaume, Pregó de Setmana Santa, 1991.

Maria Adrover Oliver, Pregó de Setmana Santa, 1992.
Guillem Feliu Ramis, Pregó de Setmana Santa, 1993.
Jaume Obrador Adrover, Pregó de Setmana Santa, 1994.
Antoni Soler i Font, Pregó de Setmana Santa, 1995.
Miquel Julià i Maimó, Pregó de Setmana Santa, 1996.
Andreu Rigo Sureda, Pregó de Setmana Santa, 1997.
Joan Manresa, Pregó de Setmana Santa, 1998.
Jaume Santandreu, Pregó de Setmana Santa, 1999.
Llorenç Lladó Calafat, Pregó de Setmana Santa, 2000.
Bartomeu Tauler Valens, Pregó de Setmana Santa, 2001.
Andreu Manresa Monserrat, Pregó de Setmana Santa, 2002.
Ambròs Cots Dorca, Pregó de Setmana Santa, 2003.
Joan Pla García, Pregó de Setmana Santa, 2004.
Bartomeu Mestre i Sureda, Pregó de Setmana Santa, 2005.
Pere Artigues Sirer, Pregó de Setmana Santa, 2006.
Carles Marín i Lladó, Pregó de Setmana Santa, 2007.
Antoni Bennàssar Roig, Pregó de Setmana Santa, 2008.
Jaume Canet Adrover, Pregó de Setmana Santa, 2009.
Llorenç Huguet i Rotger, Pregó de Setmana Santa, 2010.

